

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Dijkversterking Langerak

1 juni 1995

686-20

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Advies

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport Dijkversterking Langerak /
[Commissie voor de milieu-effectrapportage].

- Utrecht : Commissie voor de milieu-effectrapportage

ISBN 90-5237-881-9

Trefw.: milieu-effectrapportage; Zuid-Holland / dijkversterkingen ; Zuid-
Holland.

commissie voor de milieu-effectrapportage

Gedeputeerde Staten van de provincie
Zuid-Holland
Postbus 90602
2509 LP DEN HAAG

uw kenmerk
93999

uw brief
d.d. 27 maart 1995

ons kenmerk
U396-95\Mo\mw\686-21

onderwerp
Advies voor richtlijnen Dijkversterking
Langerak

doorkiesnr.
030 - 347607

Utrecht,
1 juni 1995

Met bovengenoemde brief stelde u de Commissie voor de milieu-effectrapportage (m.e.r.) in de gelegenheid een advies voor richtlijnen uit te brengen voor een milieu-effectrapport (MER) ten behoeve van de besluitvorming over Dijkversterking Langerak. Overeenkomstig artikel 7.14 van de Wet milieubeheer (Wm) bied ik u hierbij het advies van de Commissie aan.

De Commissie hoopt met haar advies een constructieve bijdrage te leveren aan de totstandkoming van de richtlijnen voor het MER. Zij zal gaarne vernemen hoe u gebruik maakt van haar aanbevelingen.

prof.dr.ir. D. de Zeeuw
voorzitter van de werkgroep m.e.r.
Dijkversterking Langerak

Advies voor richtlijnen voor het milieu-effectrapport
Dijkversterking Langerak

Advies op grond van artikel 7.14 van de Wet milieubeheer voor het milieu-effectrapport over
Dijkversterking Langerak,

uitgebracht aan Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland door de Commissie
voor de milieu-effectrapportage; namens deze,

de werkgroep m.e.r. Dijkversterking Langerak

de secretaris

drs. S.A.A. Morel

de voorzitter

prof.dr.ir. D. de Zeeuw

Utrecht, 1 juni 1995

INHOUDSOPGAVE

	Pagina
Hoofdpunten van het advies	1
1. Inleiding	3
2. Probleemstelling, doel en besluitvorming	4
2.1 Probleemstelling	4
2.2 Doel	4
2.3 Besluitvorming	5
3. Voorgenomen activiteit en alternatieven	6
3.1 Ontwikkelen van varianten en alternatieven	6
3.2 Voorgenomen activiteit en meest milieuvriendelijk alternatief	7
3.3 Compensatie	8
3.4 Nulalternatief of referentiesituatie	8
4. Bestaande milieutoestand en milieugevolgen	9
4.1 Algemeen	9
4.2 Geomorfologie en bodem	9
4.3 Grond- en oppervlaktewater	10
4.4 Flora, vegetatie en fauna	10
4.5 Cultuurhistorische aspecten	11
4.6 Landschappelijke aspecten	11
4.7 Woon-, werk en leefmilieu	12
5. Vergelijking van alternatieven	12
6. Leemten in kennis	13
7. Evaluatieprogramma	13
8. Vorm en presentatie	13
9. Samenvatting van het MER	14

BIJLAGEN

1. Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 maart 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen
2. Openbare kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 63 d.d. 29 maart 1995
3. Projectgegevens
4. Lijst van inspraakreacties en adviezen

HOOFDPUNTEN VAN HET ADVIES

Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft het voornemen om voor het dijktraject Langerak een dijkversterkingsplan te ontwikkelen, waarvoor een MER wordt opgesteld.

Probleemstelling

Het MER kan voor de probleemstelling verwijzen naar de startnotitie, die in dit opzicht ruim voldoende informatie biedt. Wel is exacter kaartmateriaal met de situering van de knelpunten gewenst. Eventuele knelpunten die nog voortkomen uit lopend onderzoek naar erosiebestendigheid en waterdoorlatendheid moet het MER eveneens beschrijven.

Visie op het dijktraject en doel

De Commissie adviseert doelen ten aanzien van LNC-waarden en andere belangen te formuleren op basis van een visie op het dijktraject. De visie "contrast/samenhang", zoals in de startnotitie aangegeven is daarvoor een logisch uitgangspunt. Gegeven de ruimtelijke beperkingen voor het ontwikkelen van alternatieve oplossingen voor de dijkversterking, acht de Commissie het minder zinvol ook nog andere thema's uit te werken als basis voor het ontwikkelen van alternatieven. Deze in de startnotitie genoemde thema's ("versterking recreatieve functie, "natuurontwikkeling") zullen naar verwachting niet leiden tot oplossingen die werkelijk discriminerend zijn voor gevolgen ten aanzien van LNC-waarden.

Voorgenomen activiteit en alternatieven

De Commissie adviseert een eenvoudige werkwijze voor het ontwikkelen van varianten en alternatieven te volgen. Hierin worden *voor elk der deelsecties varianten voor dijkversterking* aangegeven die haalbaar en uitvoerbaar worden geacht. Vervolgens vindt *toetsing van de varianten per deelsectie plaats*. In elk geval zou getoetst moeten worden op 'behoud, herstel danwel schepping van natuurwaarden', 'behoud danwel aanpassing van het landschapsbeeld' en 'behoud danwel verbetering van woonkwaliteit en verkeersveiligheid'. Uit de toetsing zouden één of meer reële alternatieven voor de verbetering van het dijkvak als geheel afgeleid kunnen worden, die bestaan uit een beargumenteerde combinatie van varianten voor de onderscheiden deelsecties. Voor het samenstellen van alternatieven kan worden uitgegaan van de ontwikkelde visie.

Bestaande toestand en milieugevolgen

De informatie in de startnotitie en de "Landschapsontwikkelingsvisie bij dijkversterking Zuider Lekdijk" volstaat grotendeels wat betreft de beschrijving van de bestaande toestand van het milieu. De hoofdlijnen kunnen in het MER samengevat worden, aangevuld met exacter kaartmateriaal. De beschrijving van de milieugevolgen moet vooral aandacht besteden aan:

- gevolgen voor het wiel, de rietgorzen, amfibieën-trekroutes en -leefgebieden, waardevolle dijkvegetaties;
- de dijk, binnen- en buitendijkse gebieden als ecologische verbindingszone;
- gevolgen van rivierkundige compensatie;
- gevolgen voor het landschapsbeeld (dwars- en lengteprofiel, herkenbaarheid van de dijk);
- gevolgen voor de verkeersfunctie, de recreatieve functie en de (lint)bebouwing langs de dijk.

1. INLEIDING

Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft het voornemen om voor het dijktraject Langerak, tussen dijkpaal 254 en dijkpaal 278 een dijkversterkingsplan te ontwikkelen. Het dijktraject maakt deel uit van de zuidelijke Lekdijk en loopt vanaf de oostzijde van Nieuwpoort tot aan de gemeentegrens van Zederik, ter hoogte van Tienhoven. Het dijktraject is gelegen in de gemeente Liesveld en heeft een lengte van 4,5 km. Ter ondersteuning van de besluitvorming over het dijkversterkingsplan ex artikel 33 van de Waterstaatswet 1900 wordt milieu-effectrapportage (m.e.r.) uitgevoerd.

Per brief van 27 maart 1995 (zie bijlage 1) stelde het college van Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland als bevoegd gezag in deze m.e.r.-procedure de Commissie voor de m.e.r. in de gelegenheid advies uit te brengen over de richtlijnen voor het op te stellen milieu-effectrapport (MER). De openbare bekendmaking van de start van de m.e.r.-procedure vond plaats in de Staatscourant nr. 63 van 29 maart 1995 (zie bijlage 2).

Dit advies is opgesteld door een werkgroep van de Commissie voor de milieu-effectrapportage. De samenstelling van de werkgroep en de belangrijkste projectgegevens zijn gegeven in bijlage 3. De werkgroep treedt op namens de Commissie voor de milieu-effectrapportage en wordt verder in dit advies 'de Commissie' genoemd.

Het doel van dit advies is om de gewenste inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) aan te geven.

Bij de opstelling van haar advies heeft de Commissie rekening gehouden met de via het bevoegd gezag ontvangen adviezen, commentaren en opmerkingen. Bijlage 4 geeft een overzicht van deze reacties.

2. PROBLEEMSTELLING, DOEL EN BESLUITVORMING

Artikel 7.10, lid 1, onder a van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een beschrijving van hetgeen met de voorgenomen activiteit wordt beoogd."

Artikel 7.10, lid 1, onder c van de Wm:

Een MER bevat ten minste: "een aanduiding van de besluiten bij de voorbereiding waarvan het milieu-effectrapport wordt gemaakt, en een overzicht van de eerder genomen besluiten van bestuursorganen, die betrekking hebben op de voorgenomen activiteit en de beschreven alternatieven."

2.1 Probleemstelling

De startnotitie vat de probleemstelling voor het project als volgt samen:

De dijk bij Langerak is, gelet op de maatgevende hoogwaterstanden, plaatselijk niet hoog genoeg. Daarnaast is het binnentalud plaatselijk onvoldoende stabiel en bestaat bij hoog water een risico op instabiliteit door het optreden van piping. Om aan de veiligheidsnormen te voldoen zijn dijkversterkingsmaatregelen noodzakelijk. De ruimtelijke mogelijkheden voor maatregelen aan de dijk zijn echter beperkt. Uitvoering van dijkversterkingsmaatregelen kan een aantasting betekenen van de woonfunctie en van de landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden op en in de omgeving van de dijk.

Het MER kan voor een beschrijving van de knelpunten verwijzen naar de startnotitie, omdat deze in dit opzicht ruim voldoende informatie biedt. Wel adviseert de Commissie de lokaties waar knelpunten optreden (zie figuur 2.2 en 4.7 van de startnotitie) in het MER exacter op kaartmateriaal aan te geven. De startnotitie geeft aan dat onderzoek naar erosiebestendigheid en waterdoorlatendheid nog niet heeft plaatsgevonden. Eventuele nieuwe knelpunten die uit dit onderzoek voortkomen moet het MER eveneens beschrijven.

Daarnaast moet worden aangegeven welke wensen en eisen vanuit het (toekomstige) dijktechnische beheer aan het ontwerp van de dijk worden gesteld (met name kruinbreedte en taludhellingen). Deze wensen en eisen staan apart van de veiligheidseisen.

2.2 Doel

De startnotitie geeft de volgende omschrijving van het doel van het voornemen:

Het versterken van het dijktproject Langerak, waarbij de veiligheid tegen overstromingen wordt gewaarborgd en landschappelijke, natuur- en cultuurhistorische waarden alsmede de woonfunctie zoveel mogelijk worden ontzien en waar mogelijk worden versterkt en waarbij rekening wordt gehouden met andere belangen.

Het MER zal het doel specifiekere moeten uitwerken. Het gaat hierbij op de eerste plaats om 'harde' doelstellingen ten aanzien van de veiligheid. Op basis van de probleemstelling kan voor de onderscheiden dijkgedeelten worden aangegeven welke verbeteringen ten aanzien van de hoogte, de stabiliteit, de

erosiebestendigheid en de waterdoorlatendheid noodzakelijk zijn. De wijze waarop deze verbeteringen worden uitgevoerd wordt bepaald door de *doelstellingen ten aanzien van LNC-waarden en andere belangen*, voor zover deze binnen de randvoorwaarden van de veiligheidseisen zijn te realiseren. Deze doelen moet het MER formuleren. De startnotitie (pagina 36) doet voor de doelstellingen reeds enkele voorstellen:

- de bestaande bebouwing wordt zoveel mogelijk gehandhaafd;
- de kruinbreedte wordt zoveel mogelijk gehandhaafd;
- de herkenbaarheid wordt zoveel mogelijk gewaarborgd.

Wat de bebouwing betreft lijkt het de Commissie logisch dat het handhaven van de bebouwing als uitgangspunt voor alle alternatieven wordt genomen. Voor het handhaven van de kruinbreedte lijkt het raadzaam een basisbreedte (al dan niet met inbegrip van bijvoorbeeld een fietspad op de kruin) als uitgangspunt te nemen voor alle alternatieven. De Commissie gaat ervan uit dat alleen nadrukkelijk gemotiveerd van deze en de andere doelstellingen afgeweken zal worden.

In overeenstemming met de startnotitie adviseert de Commissie een *visie* te ontwikkelen op het dijktraject, waarin alle functies en belangen zoveel mogelijk in samenhang met elkaar gerealiseerd kunnen worden. De visie moet zo scherp worden geformuleerd dat er een directe link is naar doelstellingen en ontwerp van de dijk (zie paragraaf 3.1 van dit advies). Het in de startnotitie geschetste thema "*contrast/samenhang*" kan een goed uitgangspunt zijn voor deze in het MER verder uit te werken visie. Daarbij merkt de Commissie op dat de grootschaligheid van het buitendijkse gebied gepaard gaat met een relatief hoge (natuurlijke) soortenrijkdom; bij het binnendijkse gebied geldt het tegenovergestelde. Bij de uitwerking van de visie moet rekening worden gehouden met een eventuele strijdigheid tussen deze milieudoelen (landschap en ecologie).

Gegeven de ruimtelijke beperkingen voor het ontwikkelen van alternatieve oplossingen voor de dijkversterking, acht de Commissie het, in tegenstelling tot het gestelde in de startnotitie, minder zinvol ook nog andere thema's uit te werken als basis voor het ontwikkelen van alternatieven. Deze thema's ("versterking recreatieve functie", "natuurontwikkeling") zullen naar verwachting niet leiden tot oplossingen die werkelijk discriminerend zijn voor gevolgen ten aanzien van LNC-waarden.

2.3 Besluitvorming

Het MER dient inzicht te geven in specifieke besluiten die over de dijk en het aangrenzende studiegebied zijn genomen in vastgestelde beleidsnota's en (ontwerp-)plannen en na te gaan in hoeverre het voornemen daarop is afgestemd, dan wel ertoe leidt dat deze besluiten of plannen moeten worden bijgesteld. Het overzicht op pagina 56 van de startnotitie biedt hiervoor het uitgangspunt. De Commissie adviseert deze beschrijvingen te beperken tot op de situatie toegespitste informatie en waar dat het inzicht bevordert, kaartmateriaal toe te voegen.

Het MER moet vermelden voor welk besluit het is opgesteld en door welke (overheids)instantie dit besluit zal worden genomen. Ook moet worden aangegeven welke besluiten in een later stadium nog worden genomen om de

voorgenomen activiteit te kunnen realiseren, zoals besluiten over ontgrondingen, inrichtingsplannen, verkeersplannen of bestemmingsplanwijzigingen.

3. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder b van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de voorgenomen activiteit en van de wijze waarop zij zal worden uitgevoerd, alsmede van de alternatieven daarvoor, die redelijkerwijs in beschouwing dienen te worden genomen."*

Artikel 7.10, lid 3 van de Wm:

"Tot de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven behoort in ieder geval het alternatief waarbij de nadelige gevolgen voor het milieu worden voorkomen, dan wel, voor zover dat niet mogelijk is, deze met gebruikmaking van de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu, zoveel mogelijk worden beperkt."

3.1 Ontwikkelen van varianten en alternatieven

De voorgenomen activiteit is nog niet omschreven als een concreet dijkversterkingsplan. Een systematische analyse van verschillende uitvoeringsmogelijkheden dient te leiden tot een selectie van de meest relevante.

Daartoe kunnen, zoals in de startnotitie is gedaan, in het dijktraject homogene deeltrajecten en specifieke knelpuntsituaties worden onderscheiden.

De Commissie pleit bij het ontwikkelen van alternatieven voor een eenvoudige werkwijze. Deze is er op gebaseerd dat men *voor elk der deelsecties die varianten voor dijkversterking aangeeft die haalbaar en uitvoerbaar worden geacht*. De Commissie kan instemmen met de voorselectie van deelsecties en varianten zoals die in de startnotitie is gemaakt. Per variant en deelsectie moet worden aangegeven hoe de in de startnotitie beschreven knelpunten worden opgelost. Hierna kan een *toetsing van de varianten per deelsectie* volgen. In elk geval zou getoetst moeten worden op 'behoud, herstel danwel schepping van natuurwaarden', 'behoud danwel aanpassing van het landschapsbeeld' en 'behoud danwel verbetering van woonkwaliteit en verkeersveiligheid'. Tenslotte zouden uit deze toetsing *één of meer reële alternatieven voor de verbetering van het dijkvak als geheel afgeleid kunnen worden*. Deze alternatieven kunnen dan bestaan uit een beargumenteerde combinatie van varianten voor de onderscheiden deelsecties. Voor het samenstellen van alternatieven kan worden uitgegaan van de visie zoals die in paragraaf 2.2 is verwoord.

Het MER dient per deelsectie profieltekeningen te bevatten van de geselecteerde varianten, waaruit het verschil met het huidige profiel blijkt (hoogte, binnendijks- en/of buitendijks verbeteren, toepassing bijzondere constructies, hellingshoeken taluds, taludbekleding, bermen, kleidekken en dergelijke).

3.2 Voorgenomen activiteit en meest milieuvriendelijk alternatief

Tot de ontwikkelde alternatieven behoort in ieder geval de voorgenomen activiteit, oftewel het voorkeursalternatief van de initiatiefnemer. Het voorkeursalternatief kan tevens het meest milieuvriendelijke alternatief zijn, of elementen daarvan bevatten. Aangezien waarschijnlijk niet in één alternatief voldaan kan worden aan alle (financiële) randvoorwaarden en doelen voor veiligheid én milieu zal naast het voorkeursalternatief in ieder geval één alternatief moeten worden ontwikkeld dat zoveel mogelijk tegemoet komt aan de milieudoelen.

Het meest milieuvriendelijke dijkversterkingsalternatief combineert de meest milieuvriendelijke varianten tot een consistent milieuvriendelijk dijkversterkingsplan voor het gehele dijkvak.

Meest milieuvriendelijk betekent dat het om een alternatief gaat, waarbij primair aandacht wordt besteed aan de LNC-waarden. Uiteraard moet aan de veiligheidseisen tegen overstroming worden voldaan. Wanneer als gevolg van strijdigheid van milieudoelstellingen blijkt dat het niet mogelijk is met één alternatief aan alle milieudoelstellingen recht te doen, adviseert de Commissie dit conflict inzichtelijk te maken. In deze situatie kunnen de varianten geselecteerd en samengevoegd worden tot een dijkversterkingsalternatief, waarbij optimalisering van één of meer milieudoelstellingen centraal staat. In verband met de duidelijkheid voor de besluitvorming verdient het aanbeveling in het MER uiteindelijk toch slechts één alternatief als het meest milieuvriendelijke aan te wijzen, zo nodig door in overleg met het bevoegde gezag te komen tot prioritering van bepaalde doelstellingen.

De Commissie geeft de volgende aanvullende aandachtspunten voor de dijkversterking in het algemeen en het meest milieuvriendelijke alternatief in het bijzonder:

- een zo minimaal mogelijke ingreep in het dijklichaam;
- beperking van het ruimtebeslag van de steunbermen en het terugbrengen van gebruik ervan;
- de mogelijkheden voor het handhaven van de bestaande beleving van het (steile) dijktaalud;
- zoveel mogelijk behoud van rietgorzen;
- voorzieningen voor instandhouden van amfibiëntrek;
- hergebruik van te verwijderen vegetatie en (waardevolle) afdeklagen;
- de mogelijkheden om natuurwaarden te ontwikkelen in het kader van de natuurontwikkelingsplannen in de uiterwaard (de rivier als ecologische verbindingzone), bijvoorbeeld door gebruik van materiaal voor opbouw en afwerking (deklaag) van de dijk dat de juiste kwaliteit heeft (korrelgrootte, kalk- en organisch stof gehalte) en dat ter plaatse of elders gewonnen is door het afgraven van de uiterwaarden;
- geven van een visie op beheer van de dijk gericht op ontwikkeling van stroomdalflora en andere natuurwaarden;
- aandacht voor milieuvriendelijke wijze van aanleg en gebruik;
- voor enkele varianten zal waarschijnlijk rivierkundige compensatie nodig zijn. Het MER moet omvang en plaats van deze compensatie aangeven;

- de functie van de dijk voor recreatief en ander verkeer en de gevolgen daarvan voor de uitvoering van de dijk (kruinbreedte, wisselplaatsen, verkeersremmende maatregelen, parkeermogelijkheden). Hoewel het verkeersbeleid onder gemeentelijke en provinciale verantwoordelijkheid valt, kan via het MER afstemming met de dijkversterking tot stand komen. In het MMA is aandacht nodig voor een beperkte verkeersfunctie van de dijk met accent op het gebruik door wandelaars, fietsers en bestemmingsverkeer.

3.3 Compensatie

Met de inwerkingtreding van de wijzigingen in de Wet milieubeheer per 1 april 1994¹] kan compensatie onderdeel uitmaken van de in een MER te behandelen aspecten. Onder compensatie wordt verstaan: het creëren van landschap, natuur of cultuur die vergelijkbaar is met het verloren gegane. De mogelijkheden voor compensatie van verloren gegane milieewaarden elders op of langs de dijk dienen voor de onderscheiden alternatieven te worden beschreven, in overeenstemming met het beleid van de provincie Zuid-Holland.

3.4 Nulalternatief of referentiesituatie

Het nulalternatief is het alternatief waarbij de voorgenomen activiteit niet plaatsvindt, maar waarbij de gestelde doelen op andere wijze worden gerealiseerd. Bij het onderhavige project is dat geen reëel alternatief omdat de bestaande dijk niet voldoet aan de veiligheidsnorm. Het MER kan daarom volstaan met het beschrijven van de huidige situatie en autonome ontwikkelingen als referentiesituatie (zie ook hoofdstuk 4).

1 Staatsblad 99; Wet van 4 februari 1994 tot wijziging van de regeling van de milieu-effectrapportage in de Wet milieubeheer: Artikel 7.10, lid 4 van de Wm: *"Het bevoegd gezag kan bepalen dat, indien niet alle nadelige gevolgen voor het milieu kunnen worden beperkt, bij de ingevolge het eerste lid, onder b, te beschrijven alternatieven tevens de mogelijkheden worden beschreven om door het treffen van voorzieningen of maatregelen elders de resterende nadelige gevolgen te compenseren."*

4. BESTAANDE MILIEUTOESTAND EN MILIEUGEVOLGEN

Artikel 7.10, lid 1, onder d van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de bestaande toestand van het milieu, voor zover de voorgenomen activiteit of de beschreven alternatieven daarvoor gevolgen kunnen hebben, alsmede van de te verwachten ontwikkeling van dat milieu, indien de activiteit noch de alternatieven worden ondernomen."*

Artikel 7.10, lid 1, onder e van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een beschrijving van de gevolgen voor het milieu, die de voorgenomen activiteit, onderscheidenlijk de alternatieven kunnen hebben, alsmede een motivering van de wijze waarop deze gevolgen zijn bepaald en beschreven."*

4.1 Algemeen

De **bestaande toestand** van het milieu in het studiegebied en de **autonome ontwikkeling** hiervan moeten worden beschreven als referentie voor de beoordeling van de te verwachten milieu-effecten van de dijkversterking. Tot de autonome ontwikkeling behoren de veranderingen die binnen afzienbare termijn kunnen worden voorzien onder invloed van reeds vastgesteld beleid. Het studiegebied omvat het dijktraject en haar omgeving, voor zover daar effecten van de dijkversterking kunnen gaan optreden. Tot het studiegebied behoort ook het gebied waar gevolgen optreden door (compenserende) werkzaamheden die eventueel worden uitgevoerd om de afvoercapaciteit van de rivier te behouden. Per milieu-aspect kan de omvang van het studiegebied verschillen. De begrenzing van de studiegebieden moet worden gemotiveerd en op kaart worden aangegeven. De beschrijving van de bestaande situatie van het milieu moet niet uitgebreider zijn dan nodig voor een referentie bij het beschrijven van de milieugevolgen.

Bij de beschrijving van de **gevolgen** voor het milieu moet aangegeven worden of de effecten tijdelijk of permanent zijn, ophefbaar of onomkeerbaar, of ze zich afspelen op korte of op lange termijn en in hoeverre er cumulatie met andere effecten kan optreden. Ook positieve effecten moeten worden beschreven. Gegeven de verwevenheid van de LNC-aspecten dienen de te verwachten gevolgen voor het milieu zo veel mogelijk in hun onderlinge samenhang te worden beschreven. De startnotitie bevat schetsmatig kaartmateriaal met ruimtelijke en ecologische kwaliteiten. In het MER is met het oog op de effectbeschrijving een exactere weergave op kaarten gewenst.

4.2 Geomorfologie en bodem

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Het MER dient een beknopt beeld te geven van de geomorfologie en bodemgesteldheid in het studiegebied (bestaande hoogteverschillen en bodemopbouw, oude rivierlopen, kleiputten, oeverwallen), inclusief mogelijke vormen van bodemverontreiniging die van invloed kunnen zijn op de uitvoering van varianten.

Gevolgen voor het milieu

Het MER behoort aan te geven in hoeverre aardkundig waardevolle gebieden worden aangetast door vergraving (inclusief vergraving voor eventuele rivierkundige compensatie). Verder dient te worden vermeld in hoeverre voor de afdekklagen specifiek materiaal wordt gebruikt, dat mogelijk ter plaatse kan worden gewonnen en waarop bijvoorbeeld stroomdalflora tot ontwikkeling kan komen.

4.3 Grond- en oppervlaktewater

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

Het MER dient een beknopt beeld te geven van de bestaande geohydrologische en grondmechanische gesteldheid in de binnen- en buitendijkse gronden van het gebied, voor zover wordt verwacht dat deze van invloed is op uitvoering van het dijkversterkingsplan. Aandacht moet worden besteed aan het optreden van grondwaterstromingen tussen binnen- en buitendijkse gebieden, voor zover van belang voor gevolgen op lokaal aanwezige (kwelafhankelijke) ecosystemen.

Gevolgen voor het milieu

De effecten van de dijkversterking dienen (zoveel mogelijk kwantitatief en als wijziging ten opzichte van de bestaande situatie) te worden beschreven.

De beschrijving kan zich concentreren op de effecten nabij bebouwing en in de nabijheid van waardevolle ecosystemen (wiel, Koekoeksche waard, rietgorzen, amfibieën-trekroutes en -leefgebieden).

Aandacht dient te worden besteed aan veranderingen in grondwaterstromingsrichtingen en kwelhoeveelheden, onder andere als gevolg van het eventueel aanbrengen van kwelschermen.

4.4 Flora, vegetatie en fauna

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande toestand kan geheel of grotendeels ontleend worden aan de startnotitie en de "Landschapsontwikkelingsvisie bij dijkversterking Zuider Lekdijk" (met name deelrapport ecologie). Aanbevolen wordt de hoofdlijnen voor dit dijktraject samen te vatten in het MER. Hierbij is vooral aandacht nodig voor de punten die genoemd zijn in paragraaf 3.2.

Gevolgen voor het milieu

Bij de analyse van milieuveranderingen kunnen verschillende invloeden worden onderscheiden, namelijk:

- ruimtebeslag (en uitstralingseffecten), waardoor oppervlakten van waardevolle bestaande en potentiële natuurgebieden worden verkleind, en of leefgebieden van waardevolle soorten kleiner worden en versnipperd raken;
- eventuele veranderingen van oppervlakte- en grondwaterrelaties (kwalitatief en kwantitatief) en hun effecten op de aanwezige natuur;

- vergroting of vermindering van barrièrewerking van de dijk voor faunapopulaties;
- gevolgen van rivierkundige compensatie.

Per variant/alternatief moet voor elk van deze effecten worden nagegaan, waar deze zullen optreden en naar verwachting leiden tot een verandering van natuurwaarden.

Tevens dient te worden aangegeven of de aanleg (rustverstoring) tot onomkeerbare effecten kan leiden, bijvoorbeeld door vernietiging van de vegetatie.

4.5 Cultuurhistorische aspecten

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande toestand kan geheel of grotendeels ontleend worden aan de startnotitie en de "Landschapsontwikkelingsvisie bij dijkversterking Zuider Lekdijk". Aanbevolen wordt de hoofdlijnen voor dit dijktraject samen te vatten in het MER.

Gevolgen voor het milieu

Per alternatief dient te worden aangegeven welke patronen en elementen verloren gaan of worden aangetast, wat de waarde daarvan is en wat ervoor in de plaats komt. Tevens moet worden aangegeven op welke wijze cultuurhistorisch waardevolle elementen eventueel in de nieuwe situatie kunnen worden ingepast.

4.6 Landschappelijke aspecten

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande toestand kan geheel of grotendeels ontleend worden aan de startnotitie en de "Landschapsontwikkelingsvisie bij dijkversterking Zuider Lekdijk". Aanbevolen wordt de hoofdlijnen voor dit dijktraject samen te vatten in het MER.

Gevolgen voor het milieu

Aangezien de gevolgen voor ecologische en cultuurhistorische aspecten apart worden benoemd, beperkt deze paragraaf zich tot de ruimtelijk-visuele gevolgen van de dijkversterking.

Per alternatief dient te worden aangegeven:

- in hoeverre de dijk herkenbaar blijft als karakteristiek landschapselement;
- in welke mate in het lengteprofiel van de dijk sprake is van continuïteit danwel afwisseling in de beleving;
- in hoeverre in het dwarsprofiel sprake blijft van contrast tussen groot-schalige openheid (buitendijks, binnendijks achterland) en kleinschalige verdichting (binnendijks achterland).

Om de veranderingen inzichtelijk te maken kunnen op relevante plekken dwarsdoorsnedes van de dijk en de directe omgeving gepresenteerd worden, waaruit het verschil tussen de huidige en de toekomstige situatie zichtbaar wordt.

4.7 Woon-, werk en leefmilieu

Bestaande toestand en autonome ontwikkeling

De beschrijving van de bestaande woon-, werk, recreatie- en verkeerssituatie kan ontleend worden aan de startnotitie. Aanbevolen wordt de hoofdpunten voor dit dijktraject samen te vatten in het MER.

Gevolgen voor het milieu

Bij de beschrijving van de invloed op het woon- en leefmilieu dient te worden ingegaan op:

- situaties, waar de dijk in tuinen en/of belangrijk dichterbij woningen aan komt te liggen;
- wijziging van de verkeersfunctie van de dijk en de betekenis daarvan voor de omwonenden (hinder en veiligheid);
- wijziging van het recreatieve gebruik van de dijk;
- wijziging in de relatie van de dijk tot het industriegebied van Nieuwpoort;
- gevolgen voor bereikbaarheid van landbouwbedrijven en -percelen.

5. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN

Artikel 7.10, lid 1, onder f van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een vergelijking van de ingevolge onderdeel d beschreven te verwachten ontwikkeling van het milieu met de beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit, alsmede met de beschreven gevolgen voor het milieu van elk der in beschouwing genomen alternatieven."*

De milieu-effecten van de alternatieven moeten onderling en met de referentiesituatie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin de positieve en negatieve effecten verschillen.

Bij de vergelijking moeten de doelstellingen voor de dijkversterking en de mate waarin de alternatieven bijdragen aan het realiseren van de geformuleerde visie worden betrokken. De vergelijking moet plaatsvinden aan de hand van goed gemotiveerde criteria. Het verdient aanbeveling de beoordelingscriteria die genoemd zijn op pagina 46 en 47 van de startnotitie uit te werken tot parameterwaarden, waaraan de getoetst kan worden bij het beoordelen en vergelijken van varianten.

6. LEEMTEN IN KENNIS

Artikel 7.10, lid 1, onder g van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een overzicht van de leemten in de onder d en e bedoelde beschrijvingen [d.w.z. van de bestaande milieutoestand en autonome ontwikkeling daarvan, resp. van de milieu-effecten] ten gevolge van het ontbreken van de benodigde gegevens."*

De leemten in kennis en informatie, die van belang zijn voor een goede oordeelsvorming, moeten worden genoemd.

Het doel van deze beschrijving is om een indicatie te krijgen van de volledigheid van de informatie voor de besluitvorming.

Beschreven moet worden:

- welke onzekerheden zijn blijven bestaan en wat hiervan de reden is;
- in hoeverre dit de kwaliteit van de besluitvorming beïnvloedt.

7. EVALUATIEPROGRAMMA

Artikel 7.39 van de Wm:

"Het bevoegd gezag dat een besluit heeft genomen, bij de voorbereiding waarvan een milieu-effectrapport is gemaakt, onderzoekt de gevolgen van de betrokken activiteit voor het milieu, wanneer zij wordt ondernomen of nadat zij is ondernomen."

Het bevoegd gezag moet bij de besluitvorming een evaluatieprogramma op stellen teneinde de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en om zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Dit programma moet gericht zijn op het alternatief dat de voorkeur krijgt in het dijkversterkingsplan. Het verdient aanbeveling dat de initiatiefnemer in het MER reeds een aanzet tot een dergelijk evaluatieprogramma geeft.

8. VORM EN PRESENTATIE

Bijzondere aandacht verdient de presentatie van de vergelijkende beoordeling van de alternatieven. De onderling vergelijking dient bij voorkeur te worden gepresenteerd met behulp van tabellen, figuren en kaarten.

Voor de overige presentatie beveelt de Commissie het volgende aan:

- het MER toegankelijk en beknopt te houden;
- achtergrondgegevens (die conclusies, voorspellingen en keuzes onderbouwen) niet in de hoofdtekst zelf te vermelden, maar in een bijlage op te nemen;
- een verklarende woordenlijst, een lijst van gebruikte afkortingen en een literatuurlijst bij het MER op te nemen;
- kaartmateriaal te voorzien van een leesbare ondergrond met de gebruikte topografische namen en een duidelijke legenda.

9. SAMENVATTING VAN HET MER

Artikel 7.10, lid 1, onder h van de Wm:

Een MER bevat ten minste: *"een samenvatting die aan een algemeen publiek voldoende inzicht geeft voor de beoordeling van het milieu-effectrapport en van de daarin beschreven gevolgen voor het milieu van de voorgenomen activiteit en van de beschreven alternatieven."*

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- de noodzaak van uitvoering van verbetering van de dijk met aanduiding van de technische knelpunten;
- de belangrijkste LNC-waarden in het studiegebied;
- de belangrijkste positieve en negatieve effecten voor het milieu bij en na het uitvoeren van de voorgenomen activiteit en de alternatieven;
- het resultaat van de vergelijking van de alternatieven (zo mogelijk in tabelvorm).

BIJLAGEN

bij het advies voor richtlijnen
voor het
milieu-effectrapport
dijkversterking Langerak

(bijlagen 1 t/m 4)

BIJLAGE 1

Brief van het bevoegd gezag d.d. 27 maart 1995 waarin de Commissie in de gelegenheid wordt gesteld om advies uit te brengen

Koningskade 1
Postbus 90602
2509 LP Den Haag
Telefoon 070 441 66 11

Commissie voor de
milieu-effectrapportage

Provincie Zuid-Holland
Dienst Water en Milieu

Commissie voor de
Postbus 2345
3500 GH Utrecht

ingekomen :	29 MAART 1995
nummer :	411-95
dossier :	686-1/4m3 5x
kopie naar :	-Sc-ops-bibl

Dienst	: Water en Milieu	Ons kenmerk: 93999
Afdeling	: Algemeen Beleid en Coördinatie	Uw kenmerk :
Contactpersoon	: E. Sprietsma	
Doorkiesnr.	: 070 - 3117164	
Onderwerp	: Startnotitie MER, Dijkversterkingsproject Langerak.	

's-Gravenhage, 27 maart 1995

Bijgaand doen wij u toekomen een door het Hoogheemraadschap van Alblasserwaard en Vijfheerenlanden te Gorinchem ingediende startnotitie.
De startnotitie is door ons op 6 maart 1995 ontvangen.

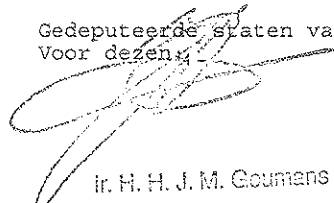
Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft het voornemen over te gaan tot versterking van het dijktraject Langerak, gelegen tussen dijkpaal 254 (nabij de vesting Nieuwpoort) en dijkpaal 278 (nabij de Langesteinse Weg). De dijkversterking is noodzakelijk omdat de kruinhoogte van de dijk op verschillende plaatsen onder het uit veiligheidsoogpunt noodzakelijke minimum ligt. Ook is de stabiliteit van het binnentalud over grote lengte onvoldoende. Voor dit project zal door het Hoogheemraadschap een principeplan worden opgesteld, dat door Gedeputeerde staten van Zuid-Holland op basis van artikel 33 van de Waterstaatswet dient te worden goedgekeurd.

In dit verband is thans aan de orde het inwinnen van adviezen over de op te stellen richtlijnen voor de inhoud van het MER/Beleidsanalyse.

De startnotitie zal van 3 april 1995 tot 1 mei 1995 ter inzage worden gelegd. Voor overige gegevens dienaangaande verwijzen wij u naar bijgevoegde bekendmaking die in de Nederlandse Staatscourant en huis aan huisbladen is verschenen.

Gaarne zien wij het advies van uw commissie ten aanzien van de te geven richtlijnen tegemoet uiterlijk 5 juni 1995.

Gedeputeerde staten van Zuid-Holland,
Voor dezen

ir. H. H. J. M. Goumans

BIJLAGE 2

Openbare kennisgeving van de startnotitie in Staatscourant nr. 63 d.d. 29 maart 1995

PROVINCIE ZUID-HOLLAND

HOOGHEEMRAADSCHAP VAN DE ALBLASSERWAARD EN DE VIJFHEERENLANDEN

INSPRAAK MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE/ INFORMATIEAVOND DIJKVERSTERKING LANGERAK

Het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden heeft het voornemen over te gaan tot versterking van het dijktraject Langerak, gelegen tussen dijkpaal 254 (nabij de vesting Nieuwpoort) en dijkpaal 278 (nabij de Langesteinse Weg). De dijkversterking is noodzakelijk omdat de kruinhoogte van de dijk op verschillende plaatsen onder het uit veiligheidsoogpunt noodzakelijke minimum ligt. Ook is de stabiliteit van het binnentalud over grote lengte onvoldoende. Voor dit project zal door het Hoogheemraadschap een principeplan worden opgesteld, dat door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland op basis van artikel 33 van de Waterstaatswet dient te worden goedgekeurd. Ten behoeve van de besluitvorming over de goedkeuring dient een Milieu-effectrapport (MER) te worden opgesteld. Het opstellen van het MER zal worden gecombineerd met het opstellen van een beleidsanalyse ten behoeve van de planvorming.

Voor deze MER/beleidsanalyse heeft het Hoogheemraadschap op 6 maart 1995 een startnotitie ingediend. In deze startnotitie wordt op grond van de huidige kwaliteiten en toekomstige ontwikkelingen in het gebied een visie op hoofdlijnen voor het dijktraject ontwikkeld. Mede op basis van deze visie worden in de startnotitie uit de mogelijke alternatieven voor dijkversterking een aantal kansrijke alternatieven geselecteerd. Alleen deze alternatieven zullen in de MER/beleidsanalyse verder worden uitgewerkt.

Procedure.

Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland zijn in dit verband bevoegd gezag. Zij stellen de richtlijnen op waaraan de MER/beleidsanalyse zal moeten worden voldoen. Voordat de richtlijnen worden vastgesteld, kan een ieder opmerkingen en wensen met betrekking tot de inhoud van de richtlijnen kenbaar maken aan het college van Gedeputeerde Staten. Tevens wordt door het Hoogheemraadschap een informatieavond georganiseerd, waar de inhoud van de startnotitie nader zal worden toegelicht. De informatieavond wordt gehouden op 18 april 1995, aanvang 20.00 uur, in de raadszaal van het gemeentehuis van de gemeente Liesveld, Voorstraat 88 te Groot-Ammers.

De startnotitie ligt met ingang van 3 april 1995 tot 1 mei 1995 tijdens kantooruren ter inzage:

- in het voormalige Provinciehuis Zuid-Holland (dependance), kamer D 432, Koningskade 1 te 's-Gravenhage, tel.nr.: (070) 4416697;
- op de secretarie van het Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden, Molenstraat 32 te Gorinchem, tel.nr.: (01830) 53899;
- op het gemeentehuis van de gemeente Liesveld, Voorstraat 88 te Groot-Ammers, tel.nr.: (01842) 2400;
- op het gemeentehuis van Zederik, Pr. Marijkeweg 1 te Meerkerk, tel.nr.: (01837) 6500;
- op het gemeentehuis van Lopik, Raadhuisplein 1, tel.nr.: (03485) 2304;
- op het provinciehuis van de provincie Utrecht, Achter St. Pieter 200 te Utrecht, tel.nr.: (030) 589111.

Buiten kantooruren is inzage van de stukken mogelijk na telefonische afspraak.

Schriftelijke opmerkingen en wensen met betrekking tot de richtlijnen en inspraakreacties op de startnotitie kunnen van 3 april 1995 tot 1 mei 1995 worden ingediend bij Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland, Postbus 90602, 2509 LP 's-Gravenhage.

Voor nadere informatie kunt u contact opnemen met de heer E. Spietsma, tel.nr.: (070) 4417164 of mevrouw S. Veraar, tel.nr.: (070) 4416697 (Provincie Zuid-Holland) of de heer M. Vonk, tel.nr.: (01830) 53899 (Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijfheerenlanden).

DWM/166

BIJLAGE 3

Projectgegevens

Initiatiefnemer: Hoogheemraadschap van de Alblasserwaard en de Vijheerenlanden

Bevoegd gezag: College van Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland

Besluit: goedkeuren van het dijkverbeteringsplan volgens artikel 33 van de Waterstaatswet 1900

Categorie Besluit m.e.r.: 12.1

Activiteit: Ontwikkelen van een dijkverbeteringsplan voor het dijktraject Langerak, tussen de dijkpalen 254 en 278. Het dijktraject maakt deel uit van de Zuidelijke Lekdijk en is gelegen in de gemeente Liesveld.

Procedurele gegevens:

kennisgeving startnotitie: 29 maart 1995

richtlijnenadvies uitgebracht: 1 juni 1995

Bijzonderheden: geen

Samenstelling van de werkgroep:

ir. C. van der Giessen

drs. D. van der Hoek

ir. J.A. Lörzing

prof. dr. ir. D. de Zeeuw (voorzitter)

Secretaris van de werkgroep: drs. S.A.A. Morel

BIJLAGE 4

Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats	datum van ontvangst Cie. m.e.r.
1.	950427	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Amersfoort	950504
2.	950427	Ministerie van Landbouw, Natuurbe- heer en Visserij, Directie Zuidwest	Voorburg	950504
3.	950501	Gedeputeerde Staten van de provin- cie Utrecht	Utrecht	950518